

DEZORIENT EXPRESS

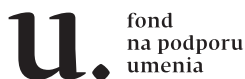
Mohamed
Šukri

V ČASE OMYLOV

BR&K

Publikáciu z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia

© The Estate of Mohamed Choukri c/o Editorial Cabaret
Voltaire SL, C/Villa, 2, 2oDcha, Madrid 28005, Spain
Translation © Marek Brieška, 2019
Design & Layout © Tomáš Kompaník, 2019
Slovak edition © BRAK, 2019

Mohamed
Šukri

V ČASE OMYLOV

Kvet bez vône

„Hotel? Zháňaš nejaký hotel?“

Ledva som vystúpil z autobusu, už sa ku mne blížil malý chlapec. Asi desaťročný, ufúľaný a bosý.

„Trh Lekbibat, ako sa dostanem na trh?“

„Zavediem ťa, podí!“

Najprv sa zadíva na mňa, potom na moju starú cestovnú tašku. Chce mi ju odnieť. Podám mu päť španielskych centimov, navzájom si poďakujeme a vzápätí sa vyparí. Na trhu sa to hemží ľuďmi, obchodníci posedávajú v obchodíkoch s jedlom či použitým oblečením alebo sa len tak ponevierajú po námestí. Zapadá slnko a z obchodov sa ozývajú hlasy z rádií v arabčine. Len tak sa potulujem. Spýtam sa jedného obchodníka, kde by som mohol nájsť kaviareň Sidi Abdellah. Takmer si ma nevšíma, len leda-bolo rýchlo kývne rukou a ďalej vykrikuje ceny oblečenia, ktoré má prevesené cez rameno. Pred kaviarňou sú rozložené všakovaké jedlá, od rýb s pečenými paprikami cez vajíčka natvrdo až po pyramídy čierneho chleba. Všade okolo mračná múch. Hneď pri pulte je veľký a dlhý stôl, kde zopár zákazníkov hrá karty. Ďalší len tak posedávajú

okolo menších stolov a väčšina z nich fajčí kif¹. Bedári oblečení v handrách. Niektorí zaregistrovali môj príchod.

Posadím sa do kúta k splesnivenému stolu a u čašníka si objednám zelený čaj s mäťou. To je asi Sidi Abdellah, pomyslel som si. Tesne vedľa mňa nejaký starec predáva kif. Spomenul som si na starého kamoša Afiúna a kaviareň Si Moh v Tandžeri. Niečo som si od toho starca kúpil, tak akurát na pár fajok. Vytiahne trochu z koženého vrecka, napchá fajku a potom mi ju podá, aby som si dal pár šlukov. Teraz je rad na mne, aby som ju naplnil mojím kifom. Podám mu ju. Poťahuje z nej a podáva ju tým, ktorí sedia naokolo.

Keď mi Sidi Abdellah prinesie čaj, opýtam sa ho na Miludiho, kamaráta Hassana Zajlašiho.

„Už tri dni sa tu neukázal.“

Zotmelo sa a mňa premohli kif, hlad a nostalgia. Odpíjam si z pohárov zákazníkov okolo mňa a oni z môjho. Aspoň sa necítim taký osamelý. Rozprávam im zážitky z Tetuánu, Tandžeru aj Oránu, a oni mi hovoria o živote v meste al-Arájiš. Nieкто sa ozval:

„O Tandžeri sa hovorí, že plače kvôli tým, ktorí ho ešte nepoznajú, a tí, ktorí ho už spoznali, ho oplakávajú!“

„Má šarm. Očarí a pripúta si každého, kto sa doň zamiluje.“

„Znetvorili ho však luxus a úplatky.“

„Roky mu však neubrali nič z jeho krásy!“

1. Kif – usušená zmes z piestikov marihuany, miestna marocká špecialita

Som príliš lenivý na to, aby som vstal a šiel sa najesť. Obraz múch, ktorý som zbadal pri vstupe, sa pomaly začína rozplývať. Keď si pomyslím, že by som mal niečo zjesť, napne ma. Zvyčajne nie som taký priberčivý. Unavuje ma takto sedieť a zízať na tie vyčerpané tváre. Premáha ma spánok. Keď zatvorím oči, už nemám silu opäť ich rozlepiť. Predmety pomaly strácajú kontúry.

Väčšina zákazníkov kaviarne už odišla. Stoly a stoličky už takmer nevidieť. Zbadám, že na troch miestnostiach už zatvorili dvere, no do tej priamo predom mnou vchádzajú a tiež z nej vychádzajú nejaké úbohé kreatúry. Ďalšie dve miestnosti sú zavreté. Keď sa dvere pootvorili, uvidel som na podlahe rohožku. Bol to jediný kus zariadenia. Čo keby som sa spýtal Sidi Abdellaha, za koľko by ma nechal prenocovať v jednej z tých miestností? Čo mi to len napadlo. Veď musím šetriť. Neviem, čo ma čaká v tomto meste. Majiteľ kaviarne ma potľapká po pleci. Musel som vyzeráť ako duchom neprítomný.

„Záverečná!“

Za hracím stolom sedia traja muži a fajčia kif. Opýtam sa Sidi Abdellaha, či by mi nepostrážil tašku do zajtra. Chce, aby som mu ukázal, čo mám vnútri: dve veľké vlastné fotografie v ráme, nohavice, dve tričká a pár ponožiek.

Zhltli ma mestské uličky. Ani stopy po polícii či nočných strážnikoch áut a obchodov, na rozdiel od Tandžeru. Je polnoc, možno ešte neskoršie. Len sa tak bezcieľne flákam. V meste mi nič nenaháňa strach. Noc je teplá a zaliata mesačným svetlom. Vyhliadka na more. Odrážajú sa v ňom

svetlá. Pomyslím si na noci v Tandžeri, sľubujúce rozkoše. Vybavujú sa mi spomienky na to, ako som lovil ryby na plážach Ras al-Manar, Malabata, Herkulove jaskyne, Sidi Kankuš, al-Mrisa a Rmel Kala. Som sám. Mesiac je schovaný za závojom a zrazu sa opäť vynorí. Odtrhnem nejakú kvetinu zo záhona na vyhliadke. Ovoniám ju. Nič. Nič necítim. Pekné kvety. Bez vône. Zbytočná krása. Možno ich osudom bolo rozkvitnúť a pomaly vädnúť, až kým niekto nepôjde okolo a neodtrhne ich. Nebojím sa ničoho. Veď nemám čo stratiť. Som ako ten kvet, ktorý momentálne žmolím v prstoch. Budem spať tu alebo obďaleč. Morský vánok ma ukolíše k spánku.

Vrátim sa do štvrte Lekbibat. Čupnem si pod strechu oblúka na námestí a hlavu si opriem na prekřížené ruky na kolenách. Čakám na spánok. Na námestí sa neozývajú žiadne kroky. Na nič nemyslím. Dokonca aj tie najkrajšie melódie, len čo mi zaznejú v hlave, sa ihneď rozplynú. Mám celkom prázdnu myseľ. Akoby mi ju vymyli. Akoby neobsahovala žiadnu príjemnú spomienku, ktorá by stála za to, aby mi prišla na pomoc. Zrazu začujem vo svojej hlave nejaký slabý zvuk. Dvakrát. Ako tlkot srdca. Za to určite môže kif a prázdny žalúdok.

Prebudím sa nadržanom. Mám plný a bolestivý mechúr. Stojí mi. Ľudia sa začínajú pomaly zhromažďovať na Plaza de España. Kúpim si šišky. Na záchode v kaviarni, ktorá patrí nejakému Španielovi, mi zrazu vystrekne dohora moč a oštím si ruky aj nohavice. Dám si kávu s mliekom. Často tu možno stretnúť cestovateľov. Kaviareň Sidi Abdel-

lah ešte nie je otvorená. Nastúpim na autobus, ktorý ide z modernej časti mesta smerom ku škole al-Mutamid Ibn Abbad. Štvrť je plná odpadkov, prachu a neúrodnej hliny. Úbohé chatrče, v ktorých bývajú sedliaci. Vyzerajú presne tak použito, ako handry, v ktorých sú oblečení. Deti serú a močia hneď pri chatrčiach.

Pýtam sa školníka, či by ma neprijal riaditeľ.

„V akej veci?“

„Mám pre neho list.“

„Tak mi ho daj!“

„Musím mu ho odovzdať osobne.“

Zíza na mňa, akoby som ho urazil, akoby moja reakcia bola neprimeraná, a hneď aj zmizne, asi aby to prediskutoval s riaditeľom. No môžem sa mýliť a napokon sa vráti s nejakou výhovorkou. Nakoniec sa opäť zjaví a už ma vedie do kancelárie. Vytiahnem z vrečka odporúčací list, celý pohúžvaný, a podám mu ho. Kývne mi, aby som si sadol, a začne ho čítať. Usmieva sa. Čo mu je smiešne? Dúfam, že Hassan na mňa niečo neušil. Potom položí list na stôl a opýta sa ma:

„Odkiaľ si?“

„Z Rifu.“²

„A čo tvoji rodičia?“

„Matka žije v Tetuáne a ja som odišiel do Tandžeru za prácou.“

2. Rif je hornatý región severného Maroka, kde sa nachádzajú aj dve španielske enklávy, Ceuta a Melilla.

„A otec?“

„Zomrel.“ (V skutočnosti otec zomrel až po 23 rokoch, v lete 1979.)

„Čo si robil v Tandžeri?“

A už začína vyšetrovať.

„Kadečo.“

„Čo to znamená, kadečo?“

„Že som zobral akúkoľvek prácu, na ktorú som natrafil.“

„Chodil si niekedy do školy?“ spýtal sa prízvukom, ktorý prezrádzal, že pochádza z regiónu Džebala.

„Nikdy.“

Chytil som sa do pasce. Do hlavy mi stúpne rozbúrená krv. Hassan ma pred niečím takýmto vôbec nevaroval. To nie je interview, ale výsluch!

„V al-Arájiš sa dobre poznám s riaditeľom jednej školy. Napíšem ti pre neho odporúčací list. Som si istý, že ťa prijme.“ Presne to mi povedal. Zalial ma studený pot a niekoľko kvapiek mi stieklo pod pazuchu.

„Je mi to ľúto, ale nemôžem ťa prijať. Bude lepšie, ak sa vrátiš do Tandžeru. A znova budeš žiť ako predtým.“

„Ale ja chcem študovať. Prácu v Tandžeri nenávidím.“

Prekříži si ruky a podoprie sa nimi na stole. Pohľad má upretý na odporúčací list. Zdvihne hlavu.

„Koľko máš rokov?“

„Dvadsať.“

„Chceš vedieť, čo tu vyviedol Hassan, len pred pár dňami?“

„Áno.“

„Našli ho ožratého v mešite váľať sa spolu s kamarátom. Oboch sme ich vyhodili.“

Ak to hovoríš kvôli mne, nemám v pláne nikoho ošukať, pomyslel som si.

Ako som sa dozvedel neskôr, driemali v hornej časti mešity, kde spia študenti, ktorí nemajú štipendium a nemajú kde bývať. Takže Hassan ma oklamal! Tónom človeka, ktorý sa bráni voči krivde, som odvetil riaditeľovi:

„Ale ja nie som ako Hassan.“

Riaditeľ sa pousmeje.

„Nevedel som, že niečo také urobil. Veď je to hriech!“

V skutočnosti mi je absolútne fuk, čo vyviedol. V Tandžeri mi povedal, že mieni ísť do Tetuánu a potom do al-Arájiš.

„Je mi to ľúto, ale nemám triedu, do ktorej by som ťa mohol zaradiť. Veď si už dospelý muž, aj bradu máš. V triede mám len malých faganov. Starší sa učia Korán, gramatiku, al-Džármíju alebo Ibn Ašera.“

(To si trafil, a mám ešte jednu bradu, nižšie, vieš presne kde!)

Mimovoľne som sa dotkol tváre. Jasné, neholil som sa už niekoľko dní. Predtým, keď som behal za nedosiahnuteľnými ženami, som sa holil dennodenne, len aby som si ich získal.

Pomyslel som si: proroci nepotrebovali nikoho, aby sa niečo naučili, všetko im bolo zjavené. No obyčajný človek, ako som ja, sa musí učiť od iných. Ako taká opica!

„Ľutujem,“ odvetil chladne.

Zrazu zvoní. Z okna kancelárie pozorujem žiakov na vnútornom dvore. Majú prestávku. Predbiehajú sa pred umývadlami a fontánkami na vodu. Strkajú sa, skáču jeden na druhého. Predstavujem si medzi nimi seba. Práve mi unikla príležitosť stať sa jedným z nich. Vchádza nejaký muž s povýšeneckým gestom a knihami pod pazuchou. Riaditeľ ho požiada, aby ma odprevadil a vyskúšal z matematiky. Nastala hodina pravdy, pomyslel som si. Nasledujem ho do prázdnej auly. Podá mi kriedu, pričom mi diktuje nejaké čísla. Potom ďalšie, ktoré mám napísať pekne v poradí pod ne. Povie mi, aby som ich spočítal. A potom ďalšie v rovnakom slede. V živote som takto nepočítal, vždy len v duchu. Potom mi diktuje nuly. Čísla s nulou uprostred sú šialene komplikované!

Vraciame sa do kancelárie. Necítim sa s tým učiteľom dobre. Ešte aj opice sú k sebe milšie ako tento človek! Vynakladám nadľudské úsilie. Aspoň to tak cítim. V porovnaní s týmto je kilometrová prechádzka s päťdesiatimi kilami hračkou.

V kancelárii riaditeľa sa stretnem s mužom oblečeným v džellabe³, ktorý sa mi prihovára po španielsky. Pýta sa ma na meno, kde som sa narodil a koľko mám rokov. Takisto na Tandžer a čo som tam robil. Keď mu odpoviem, rozžiari sa mu tvár.

„Kde si sa naučil po španielsky?“

3. Voľne splývavá tradičná tunika, ktorá sa nosí v magribskom regióne severnej Afriky. Zvyčajne aj s kapucňou.

„Od našich cigánskych susedov a Andalúzanov v Tetu-
áne a Tandžeri.“

Nie je taký upätý ako učiteľ matematiky. Možno to
bude nakoniec nejaký Španiel. Riaditeľ ho asi poprosil,
aby ma ústne preskúšal. Mám sa zastaviť zajtra.

Pešo sa vraciam do mesta. Vezmem to skratkou cez
poľnú cestu a nie hlavnú, ktorou som sem prišiel. Je prašná
a plná piesku, zabárajú sa mi do nej nohy. Okolo cesty sú
chatrče, z ktorých vychádzajú bosé, polonahé a ufúľané
deti, túlavé psy – vychudnuté a zdeformované, sliepky
zobajúce hovná a na konci cesty nepoužívaná a špinavá
studňa. Priblížim sa k nej, nachýlim sa ponad jej temný
okraj. Hlboké ticho ma láka, aby som do nej skočil, skon-
čil so zúfalstvom vo večnom tichu. S obrovským úsilím
zdvihnem veľký kameň a hodím ho dovnútra. Počujem
ozveny pádu na suchom dne a potom ticho. Nakúkam do
nej a cítim, ako z nej uniká nejaký teplý puch, stuchnutý
vo vnútri. Odvrátim tvár od tejto hnilej studne a cítim, ako
mi stále znie v ušiach ozvena padajúceho kameňa. Pred-
stavujem si seba samého, ako do nej padám. Nie som však
kameň. Na dne by som vykrvácal a zdochol. Ešte horšie
by bolo, ak by som ten pád prežil. Nie som kameň. Vrátim
sa späť na cestu. Nemôžem sa zbaviť ozveny padajúceho
kameňa. Akoby ma uhranul. Napriek tomu, že sa snažím
odolať mu, nejde to. Nakoniec ma zachráni strom, pod
ktorého širokými konármi sa zložím do tieňa.

Nejaký chlapec v Tandžeri skočil a rozplásol sa na
skalách v prístave. Matka prišla z vidieka, až z tuniského

mesta el-Fahs a šla rovno na cintorín. Tam vyrozprávala strážnikovi, aké nešťastie sa prihodilo jej synovi.

„Neviem o ničom takom. V poslednom čase sme pochovali mnohých. Choď na matriku, tam určite budú mať zoznam mŕtvych, ktorých nevedia identifikovať. Tam im vysvetli, čo sa synovi prihodilo. Oni ti potom povedia, aké je číslo jeho hrobu. Ak to budú vedieť.“

„Čoho sme sa to dožili! Z môjho Abdulwaheda sa stalo len číslo. Možno ani to nebudú vedieť.“ Zúfalo nariekala. Vyvrátila oči smerom k nebu, plakala a prosila Boha, aby jej synovi odpustil hriech, ktorý spáchal. Potom od žiaľu a záchvatu plaču odpadla. Keď sa prebrala, nemohla sa zbaviť myšlienok na chlapca, tak sa vrátila do svojej dediny. Pripomína mi moju matku. Tiež je to zúfalá žena: modlí sa za mňa a prosí Boha, aby ma ochránil.

Ked' utekajú páni, hynú otroci

Robotníci sa zoskupujú s povalačmi na Plaza de España. Z námestia sa ozýva huriavk.

„Preč s pašom!“

„Preč s kolaborantmi!“

Dav sa pomaly dostáva až k pašovmu domu, pričom vykrikuje slogany proti nemu:

„Bite, mláťte! Udupte pašu!“

Mestský paša sa vybral smerom k trhu Tlata Raisana a predniesol sedliakom prejav. Tým sa to však nepáčilo, a tak mu začali nadávať, hádzať do neho kamene, vzali do rúk palice. Pašova ochranka začala strieľať do davu. Paša zaspal dobu a evidentne k nim rozprával, ako by žil v Maroku v časoch pred Nezávislosťou. Mlátiť sa ako zmyslov zbavení. Zmätení muži, ženy aj deti začínajú pochodovať. Bezpečnostné zložky obstúpili demonštrujúcich z oboch strán a napomínajú dav, ktorý vykrikuje slogany proti pašovi. Majú náramky s marockou zástavou, ktorá im dodáva autoritu.

„Neobjavil sa žiaden policajt.“

„Myslím, že ani neprídu. Prikázali im, aby nezasahovali. Teraz všetci vedia, že paša je proti Nezávislosti.“

Malí chlapci opakujú po dospelých slogany proti pašovi. Vykrikujú a akoby bojovali proti nejakému neviditeľnému nepriateľovi. Rýchlo sa učia bojovať rozličnými zbraňami: berú kamene a akoby to boli bomby, hádžu ich do prázdna. Prásk! Prásk! Prásk! Malé palice im slúžia ako pištole, obušky, pušky alebo granáty. Sú agresívnejší než dospelí. Demonštrácia zastane pred nejakým domom. Ozývajú sa výkriky:

„Vzdajte sa!“

Keď sa ozve výstrel z jedného okna pašovho domu, dav zaspätkuje.

„Nebojte sa,“ vykrikuje niekto v dave. „Chcú nás len zastrašiť.“

Ktosi z bezpečnostných zložiek vytiahol pištoľ. Ďalší brokovnicu. Vstúpia do domu, ktorý sa nachádza pred pašovým. Z oboch domov sa ozvú výstrely. Rozprchnu sa. Utekajú. Zas sa vrátia. Pred pašovým domom na chodníku si do jedného radu stúpnu španielski vojaci na čele s kapitánom.

„Sú posratí od strachu. Neopovážia sa na nás strieľať. Chcú nás len zastrašiť. Upálime ich vo vnútri domu.“

Niekoľko protestujúcich sa vráti a v rukách nesie kanistre s benzínom. Pred vchodom do domu pašu zapália oheň. Utíchnu výstrely prichádzajúce zvnútra domu. Zrazu sa otvoria dvere a v nich sa objaví pašov sluha, obrovský černochoch, v zdvihnutej ruke guľomet. Z davu sa ozvú výkriky:

„Rabah, Rabah, veď to je Rabah!“

Španielsky kapitán sa márne pokúša dav zastaviť, aby neútočil na pašovho sluhu. Ľudia v dave sú však ako zmyslov zbavení a hrnú sa k nemu. Rabah odhodí guľomet, krv mu steká po tvári, no on ani nešepne. Dav sa mu zaborí nechtami najprv do oblečenia a potom do mäsa. Začnú ho palicovať. Pod sprškou zúrivých a neľudských úderov sa zapotáca a potom sa zvezie na zem. Sú ako nejakí armádni vojaci, ktorí sa predbiehajú, akou zbraňou ho skôr doria. Ženy radostne kričia, deti nadšene pištia. Z davu sa vynorí nejaký muž ako zosobnenie šialenstva a fľašu s benzínom rozbije o sluhovu hlavu. Ďalší zas obalí palicu nejakou horľavou látkou na konci, zapáli a hodí ju prvému mučiteľovi. Šialenstvo im pomútilo rozum. Sú nadšením bez seba. Primitívny rituál. Ozývajú sa výkriky radosti a hnevu voči obeti.

„Skap, ty sviňa!“

„Zdochni, ty pes!“

„Zgegni, veď už zgegni!“

Rabah sa prevaľuje a otáča. Z jeho tela sa stala živá pochodeň. Keď oheň zhasol, z Rabaha zostal len ľudský loj a hnusný zápach. Pichajú do neho nožmi a dýkami. Driapu ho nechtami. Trhajú zvyšky tela až na kosť. Nejaká žena mu odtrhne lýtkovú kosť a rozzúrene do nej zahryzne. Potom ju zúrive zabalí do kusu látky, ktorý mu vyrvala zo zvyšku oblečenia. Vezme si ho pod pazuchu a vyparí sa.

„Čo, preboha, s ňou len bude robiť?“

„Určite bude čarovať, aby ju nemlátil muž, aby sa nezamiloval do inej ženy a nerozviedol sa s ňou. Tak to aspoň hovoria.“

V priebehu pár minút z mŕtvoly zostanú len nejaké vnútornosti a zápach po loži. Začínajú drancovať dom. Vyťahujú nábytok do stredu ulice. Rabovanie a podpaľačstvo. Začínajú zapáľovať zariadenie a knihy. Rabujú a podpaľujú. Poriadková polícia okrikuje rozhnený dav.

„Nepáľte knihy! Odnesieme ich do sídla strany Nezávislosť.“

Z domu stúpajú oblaky dymu. Ozývajú sa výkriky radosti, oslavné jasanie demonštrujúcich žien sa mieša s ozvenami detskej vravy. Španielska populácia v tichosti sleduje z okien a balkónov ich domov, čo sa deje.

Španielski vojaci sa nehýbu z chodníka. Demonštrujúci utekajú, zhlukujú sa do skupiniek smerom k domom agentov pašu. Priviezli kamión a džíp, kam začínajú nakladať nábytok a cennosti, ktoré nezhltili ohnivé plamene. Poriadková polícia sa im v tom snaží zabrániť. Nieкто sa na mieste vyzliekol a dal si na seba ukradnuté oblečenie, ktoré ukoristil dav. Vlámali sa do domu nejakého pašovho agenta na ulici Barcelona. Plienia a podpaľujú. Opäť sa rozduchávajú vášne a dav sa valí smerom k domu jedného kolaboranta obvineného z vlastizrady. Ďalšia rozzúrená skupina sa objaví pri Bab Lekbibat a so sebou ťahajú po zemi nejakého starca. Je sotva pri vedomí, keď do neho bodajú dýkami. Muž je takmer nahý, s vypúlenými očami. Mŕtvoľná masa, ktorá sa už ani nepodobá na človeka.

Lanom mu zviažu ruky a ukrižujú ho na strom oproti Bab Lekbibat. Oblejú ho benzínom a zapália. Výkriky, vrava, jasot a oslavy. Celé námestie Plaza de España smrdí spáleným ľudským mäsom. Starec má vytreštené oči. Akoby mu každú chvíľu išli vyskočiť z jamôk. Zvíja sa od bolesti. Španielka z pekárne kričí: „Preboha! Nie! Nie!“ (Jej obchod je hneď pri trhu, presne pred stromom s ukrižovaným mužom.)

Omdlie. Hovoria, že zomrela na infarkt. S príchodom noci sa uličky vyprázdnil. Len nejakí vagabundi sa tam ešte potulujú a zbierajú zvyšky zhorených predmetov z domu pašu a kolaborantov. Pred stromom zastanú dve autá: požiarnické a policajné. Požiarnici majú masky a na rukách gumené rukavice. Pozbierajú zvyšky mŕtvoly porozhadzované po zemi a vložia ich do krabice. Polícia hliadkuje na námestí. Na strom aj po zemi sypú nejaký prášok, z ktorého stúpa dym. Časť námestia zahalí oblak dymu. Smradľavý a dusivý. No pach spáleného mäsa prehluší aj to. Akoby sa lepil na plúca.